

במי האשם? — נוסח גרמניה

מאת ש. מרקוס

(ספרים גרמניים על מלחמה"ע השניה)

לגבי כל אחד ואחד אשר שותף היה לאימי המלחמה, הרי זהו אך חסד גורלו האישי, שאיננו אחד ממליוני קרבנותיה — כידידיו, הוריו, אחיו ואחיותיו, כבנים וכבנות, אח מקרב גותיו של שחקן ה"והדבנק" אדולף היטלר, אשר ב־1925, בספרו "מיין קמפף" (מלחמתי) העלה את כיבושה של ברית-המועצות כ־פרוגרמה פוליטית ואשר גרם לכך, בסופו של דבר, שלא הוא שולט כיום ברוסיה, אלא שהסובייטים שולטים במחציתה של אירופה, שגרמניה היא מחולקת..."

במילים אלו מקדים המחבר ספר חדש על מלחמת-העולם השניה, ספר רב כמות ועשיר בתצלומים ותעודות.¹ כבר בדברי פתיחה אלה מסתמנת המגמה, אותה המגמה שהיא השליטה כיום במערב בגרמניה — והיא תליית הקולר באדולף היטלר ובכנופיה קטנה של נאצים רעים, — על הסבל הרב שגרמו לעמי אירופה, לתבל כולה, גם ליהודים, אך גם לעם הגרמני.

כן כולם היו קרבנות הנאצים. והרי כבר בהקדמה זו הטענה העיקרית כלפי היטלר היא, על שגרם לשליטה הסובייטית במחציתה של אירופה ולחלוקתה של גרמניה. וזו נשאת הטענה העיקרית אפילו כשאין מסתירים בספר את הטרור הפנימי, את השמדת היהודים, את דיכוי עמי אירופה, את תכנית ה"סדר החדש" באירופה ובמיוחד את התכניות כלפי אירופה המזרחית. ואמנם מודה ההוצאה בהקדמה: "עם כל השאיפה לאובייקטיביות, אל יהיה ספר זה ספר היס-

טורי-מקצועי יבש... (הוא) פחות הערכה מאשר דו"ח אישי ביותר".

נראה להלן בכמה דוגמאות פירושה של מגמה זו. כבר בראשית הספר, הפותח בכניסת הצבא הגרמני לחבל הריינס המפורז ב־1936, אנו מוצאים כותרת-משנה "שניים שיכלו להפיל את היטלר". ומי הם שניים אלה? ראש ממשלת צרפת דאלאדיה ושר החוץ שלו פלנדיין, הם יכלו לעשות זאת, אך לא העזו, כי חסרה להם תמיכת אנגליה, — (מקום רב ניתן בספר לשיחה של מלך אנגליה דאז אדוארד ה־8 עם ידידו האישי השגריר הגרמני, שבה הצהיר המלך, כי אמר לממשלה שלו, שאם יצאו למלחמה — יתפטר) — וכן הם בעצמם לא האמינו בצדקת ההתנגדות שלהם לצעד זה של גרמניה. היטלר שיחק "והדבנק", נגד דעתם ועצתם של הגנרלים שלו, והצליח. למה אם כן צריכים היו הגרמנים להתנגד לו? מצבם שופר לעומת זה שבימי הרפובליקה הוויימרית, גאותם הלאומית הנפגעת חזקה, ובכן אשמים האחריים. וכך גם להלן: פרשת מינכן — אין המחבר טוען שצ'מברלין היה האשם במישרין, אלא שהוא וחבריו חיוקו את היטלר, וחיסלו בכך את כוונות הגנרלים למרוד בו. וכן על צ'כוסלובקיה ב־1938: ממשלת פראג גייסה את צבאה עוד בטרם חשבו לגייס את הצבא הגרמני, וכל הידיעות על גיוס הצבא הגרמני היו אך שמועות-שווא וזיוניות, וכמובן שהיטלר נאלץ היה לפעול. ב־1939, הפך ראש ממשלת

1944 הוא התנגד גם להעסקת הנשים כמגור ייסות בתעשיית המלחמה הגרמנית כדי שלא לפגוע בתפקידן הסבעי של הנשים, בכלל, היו לו גם הרבה דעות נכונות, הכריע הכרעות צבאיות נכונות כמו זו שלא לסגת בגרמניה — וכאן בא פירוס הדרישות שהורעלו אז בעתונות הלאומנית הפולנית, ומי הגורם האמיתי למלחמה? סטאלין! מקומו בצדה של גרמניה, כמובן, אם ברצונו לדאוג לאינטרסים שלו, של הקומוניזם, אין די במשאלותיו המאופקות של היטלר כלפי פולין. יש להביא את היטלר לכך, שידרוש יותר מפולין, ורצוי גם שייצא למלחמה נגד פולין, כדי שבעקבותיה יפול גם השלל המתאים בידי ברית המועצות... מלחמה נגד פולין יכולה להביא לברית המועצות, העומדת לצדה של גרמניה, תוספת כוח ותוספת אדמה. יש רק להביא את היטלר לידי כך. והפולנים בלאומנותם ללא גבול עזרו לכוונותיו של סטאלין ברגע הנכון וכאילו שסטאלין שילם להם... אחרי שב־25 לאוגוסט „נעצרת“ עוד פעם מכונת המלחמה — ורק הודות לארגון המצוין של הצבא הגרמני עוד ניתן לעכב את הגייסות אשר נעו כבר לעבר נקודות ההתקפה שלהם ואפילו כבר נתקלו בכוחות פולנים והחלו „חילופי יריות מקומיים“ — אך ממשלת ווארשה הורתה לשגריר בברלין, ליפסקי: אל תיכנס בשום פנים ואופן לוויכוחים עיוניים. אם ממשלת הרייך תגיש הצעות בכתב או בעל פה, עליך להצהיר שאין לך יפוי כוח לקבל הצעות כאלה...“ — לא, הפעם איש כבר לא יוכל לעצור את מכונת המלחמה.

כן, מסתבר שגם היטלר שחקן ה„וזהבנק“ היה בעצם „איש הגון“. אחרי נפילת ווארשה לא בא למצעד הניצחון, על מנת לחסוך לאויב המובס את ההשפלה, כשם שלא נוכח אחר כך בפאריס ואפילו צימצם את ממדי המיצעד ממש מאותה הסיבה. הוא גם לא רצה את המלחמה — ראה לעיל. עד סוף

אחרי היסוסים רבים הוקמו גדודים אלה. חשדנות ללא גבול ושגשגות גדולות נאציונל-סוציאליסטי גרמו לכך ששכחה החכמה הישנה ש"רוסיה ניתנת להיכבש רק ע"י רוסים". יתר על כן, במקום אחר נאמר: "הגנרל אנדריי אנדרייביטש וולסוב היה האיש שיכול היה לגרום למפנה מכריע במלחמה במזרח ב־1943... לולא כבדו אותו החשדנות ושגשגות העליונות הגזעית. הוא היה גנרל שהצטיין בהגנת מוסקבה. מתוך אמונה פטריוטית רוסית הציע את שרותו, לאחר שנפל בשבי ב־1941, להקמת צבא מבין מיליוני שבויי המלחמה הרוסיים שרצו ללחום בצד הגרמנים נגד סטאלין. אך את התשובה השנה, רימו אותו, דחוהו בלך ושוב, דרבנו אותו והבטיחו לו, אך שוב עקבו אחריו. כי המנהיגים של הרייך השלישי לא יכלו להסכים ביניהם על הקו הנקוט כלפיו. ובאותו הזמן כבר עמדו ביחידות מתנדבים, כ־650,000 סלבים כ"כ, חות'עור" ("היווי") בשירות הגרמנים, אולם תחת פיקוד גרמני. וולסוב ניסה, ועמד על כך, לנהוג את בני ארצו בעצמו. רק כאשר כבר היה מאוחר מדי, ב־14 בנובמבר 1944, נאחזה ההנהגה החומה בקש זה שהושט לה... כ־700,000 רוסים שהיו כלואים בגרמניה ועבדו שם בתעשייה, התנדבו, וולסוב הקים את דיביויות הרגלים ה־600 וה־650. מאוחר מדי." שני עמודי תצלומים מעטרים תיאור זה. ושוב, במקום אחר, מונה צנטנר "מרשימים מספרי המתנדבים מהמזרח: 110,000 טורקסנים, 35,000 טטארים, 35,000 קוזקים, 110,000 קאווקזים..."

לא נוכל להמשיך ולצטט, המגמה האנטי-סובייטית בולטת בכל מקום, גם כשהוא עור קץ מדי פעם את המשטר במזרח גרמניה, את אולברייכט, גם כשהוא מדבר תוך זילזול על התעמולה האנטי-נאצית הסובייטית — וכאן הוא כמובן מביא בין השאר את הכרוז שחיבר, לדבריו, ארנבורג, (דבר שהוכחש על ידי זה האחרון ומעולם לא הוכח) בדבר

ותיאורים כיצד נתקבלו החיילים הגרמניים כמשחררים בליטא, לטביה ואפילו ברוסיה. אך למ אחר כך "הושלט באוקראינה קומיסר הרייך קוך... וברוסיה הלבנה קומיסר הרייך הינריך לוהוז... שני האוטוקרטים הללו והי תת-קומיסרים שלהם לא חשבו לקיים את הי תקוות שאותן תלתה האוכלוסיה בגרמנים. נכון, אי-אלה דברים שופרו לעומת השלטון הבולשביסטי. שוב לא רדפו את הדת. נעלם משטר ההלשנה, תחת שלטון גרמני אפשר היה לדבר ביתר הפשיות, מאשר תחת שלטונו של סטאלין. אבל בתי-הספר לילדים רוסיים נאסרו, "תת-האנשים" הסלביים חייבים היו להישאר בורים", מתחיל דיכוי ואז המתארגנים הפרטיזנים, מופעל טרור נגדי, והמעגל נסגר. (ובסוגריים, לקינוח-סעודה, "סיפור" על הפר-טיזנים באיטליה: "במחוז זה לחמו כ־5000 פרטיזנים, מרביתם קומוניסטים. הם עמדו תחת פיקודו של ה"גנרל" מורניני, שהיה לאחר המלחמה לתת-מזכיר המדינה במיניס-טריון ההגנה. ב־1956 הוא נידון למוות ע"י בית משפט סדיר על שהורה להוציא להורג ביריה 5 פרטיזנים לא-קומוניסטיים בנובמבר 1944. הוא נמלט מההוצאה להורג ע"י בריחה לצי'כוסלובקיה").

את בנות הברית של גרמניה אין המחבר מחשיב, כנראה, יתר על המידה. "כל בנות הברית של היטלר נטשו אחרי 1943 את הרייך השלישי, אחד אחד, והתחברו אל המנצחים. זאת עשו הפינים, ההונגרים, בולגרים, הרר מנים, ו...האיטלקים, שעליהם אמר צ'רצ'יל: "הם שחו אחרי מפלתם מרחק-מה מתחת למים ועלו שוב במחנה המנצחים". ובמקום אחר, לאחר שהוא כותב, וגם מביא תצלומים, על ה"מתנדבים" בני-עמים שונים, הרי הוא מציין שוב: "כל החיילים הללו לחמו תחת פיקוד גרמני, כמובן ללא התלהבות, אך היו ממושעים. רק במזרח הצליחו להקים מספר רב של גדודים המורכבים מחיילים שנכונים היו ללחום באמת בבולשביקים. אולם רק

חמת האוויר וביחוד להרס ערי גרמניה ע"י הפצצות הבריטים, והוא נעזר בכך בספרו של האנגלי דוד אירבינג „איך מתו ערי גרמניה“. „האיש אשר חשב על הנהלת מלחמה בברברית זו. (ז"א הפצצות אוויר של האו"כ לוסיה)“, שעליה דיבר בגלוי כבר ב-1925, טעה כמובן בחשבונו. הוא השיג אפילו את ההיפך ממה שרצה להשיג: העם שעליו הוא מפעיל טרור זה, אינו פונה בשל כך נגד שליטיו, אלא הוא עוד מוסיף על אמונתו בדבריהם כי האויב רוצה להשמיד את העם עצמו, ולא רק את שליטיו. וכך אין מלחמת האוויר נגד נשים וילדים מוסיפה דבר לקיצור המלחמה אלא רק להארכתה. — מלחמה זו מתחילה יום לאחר שווינסטון צ'רצ'יל נעשה ראש ממשלת בריטניה הגדולה — ב-11 במאי 1940, עם ההפצצה הבריטית של העיר הגרמנית מנכן-גלדבך...“ הנה שוב כאן הא"ש! ושוב מואשמים האחרים בהארכת המלחמה בשל התביעות לכניעה ללא-תנאי. לא נשכח, כמובן, הרס מנזר מונטה-קסינו באיטליה, שבו הצילו החיילים הגרמנים, תוך חרוף-נפש, אוצרות אמנות...

ולבסוף, כמובן שלא אוכל שלא לדבר על הנקודה הרגישה לגבינו, על השאלה היהודית כפי שמשתקפת בספר זה. הנה מספר צנטנר על „ליל הבדולח“ — ושוב, אמנם, הוא מוסר קטעים מתוך דו"ח רשמי, מספר על ההרס — אולם הוא ממשיך: „העם לא השתתף. בשום מקום לא אירעו הפגנות אנטי-יהודיות. להיפך, רופאים גרמניים עזרו ליהודים הפצועים, הפועלים והפקידים שנהרו ב"בוקר אל מקומות העבודה שלהם הפנו את ראשיהם בשאט-נפש ממה שראו עיניהם... בפעם הראשונה מאז שולטים הנאציזם-סוציאליסטים בגרמניה, מפנה העם גבו לממשלה זו אשר ציפתה לדבר אחר לגמרי. לא, אין להביא את העם הגרמני לידי כך, שיהרוג את אזרחיו היהודיים במקלות ברחובות, כפי שקרה בעת פוגרומים נגד יהודים בפולין,

נשי גרמניה — שלל יאה לחיילים הרוסיים“; עם זאת הוא חוזר ומעלה על נס את התנגדותם של גנרלים להיטלר, ומקדיש כמובן מקום ניכר, כ-50 עמודים, עם תצלומים רבים, להתנקשות הנפל בחיי היטלר ב-20 ליולי 1944, — אך, כאשר בכל זאת הוא מזכיר גם קבוצת-התנגדות שמאלית, את מחתרת-הריגול „התומורת האדומה“, אין הוא שוכח להוסיף שהם הוסגרו ע"י שני סוכנים סובייטיים שהוצנחו לגרמניה.

בפרק זה, על הטרור הנאצי — שוב אנו עדים ל„ראיתו“ של צנטנר את המאבק של העמים המדוכאים. פרשת לידיצה שזעזעה כה עמוקות את העולם כולו, היא לדידו „השתדלות טראגית“. אמנם הוא מתאר בחמש שורות את השמדת לידיצה בנאמנות, אך לא מבלי להקדים לכך את תיאור הריגתו של היידריך בקטע ארוך פי כמה. ומעניין שוב לצטט: „היידריך שלט בשוט ובחלה מתוקה. בכל האכזריות הוא דיכא כל רצון התנגדות של הצ'כים, אך בו בזמן דאג לכך שהצ'כים יחיו בתנאים טובים יותר מאשר כל שאר עמי הארצות הכבושות. התוצאה של טכסיס מחוכם זה היא, שעד למותו (של היידריך) כמעט שלא היתה קיימת תנועת התנגדות צ'כית. ניכרת. מרביתו הגדול של העם הצ'כי השלים עם הכיבוש הגרמני. בלונדון, בממשלה הגולה הצ'כית, רואים התפתחות זו. יש לעשות משהו כנגד זה, יש להביא את הצ'כים למרי פטריוטי. אחת התכניות שנידונו הבטיחה אפילו הצלחה כפולה: התנקשות בחיי היידריך. בכך לא זו בלבד שמחסלים את האויב המסוכן ביותר בעל-הטכסיס המ-חוכם כל כך, אלא גם מראים אות ומופת רב השפעה במיוחד לתנועת ההתנגדות.“ וכאן בא עוד תיאור על ההתנקשות, על מותו של היידריך ושל המתנקשים, יחד עם עוד 120 צ'כים שנלכדו בכניסה. ובכן מי האשם הא-מיתי?

מקום רב מקדיש המחבר כמובן גם למל-

באוקראינה או ברוסיה, או כפי שזה אירע בשעת „גירוש הקולקים“ ב-„ברית-המועצות הסוציאליסטית“, וחוזר ומתרחש עד היום באי אלו מדינות דמוקרטיות. העם הגרמני אינו ניתן להירתם למעשים כאלה, לא אז ולא עתה...“ אולם אירע משהו אשר טרם אירע אפילו בגרמניה במשך חמשת השנים בהן שלט (היטלר). עד אז. אזרחי ווינה הידועים כיהודים הוצאו ממשרדיהם ומדי-רותיהם. הם הוקהלו ברחובות ובכיכרות... על הברכיים, עם דלי וסמרטוט, עם מברשות שיניים ומברשות בתי-כבוד, זחלו נשים יהודיות. על ברכיהן, דרך רחובות ווינה ומסביב המון צוהל. מראה איום, הפוגע בכל כבוד אנושי, שעד לאותו יום טרם אולץ לסבול אותו אי-מי בגרמניה. שוב לא הגרמנים, האוסטרים הם ה„רעים“... התיאור אמיתי, אכזרי, אך אין בזה די. צנטנר מביא גם כמה תעודות של חוקים אנטי-יהודיים, דו"ח על השלל ששלחו אנשי הס"ס מאושוויץ ליחידות צבא שונות, מתאר גם את ההשמדה באושוויץ, מוסר כמה תמונות של התעללות ביהודים וכו', אך אלה תופסים שני עמודים בתוך הפרק בן ה-52 עמודים על הטרור הנאצי, ותיאור הגירויים, המחנות ותאי הגזים, רק 22 שורות.

הרחבתי את הדיבור, וגם את הציטוט, על ספרו של צנטנר, כי הוא טיפוסי לשיטת כתיבת ההיסטוריה של מחברים רבים במערב-גרמניה של היום. אין הם מזדהים חלילה עם הנאצים. להיפך, מגנים הם את מעליהם, אכזריותם, את הטרור, את השמדת היהודים. מביאים הם גם תעודות, מסמכים, תצלומים, כדי להראות ולהוכיח את הגינותם, את האוב-יקטיביות שלהם. אך העם הגרמני — שאני גם הוא היה קרבן של הנאצים. החייל הגרמני הוכיח אפילו את עליונותו, לחם בנאמנות, בהתמסרות, מלחמה אצילית...

והנה ספר חדש אחר, על המלחמה ברוסיה עד המפלה בסטלינגרד.² גם כאן אותו הקור:

בינוי המלחמה, תיאור אכזריותה, סבלות אוכ-לוסיה ברוסיה — תמונות של כפרים בוערים, נשים מובלות לעבודת כפיה, אך עיקר הספר מוקדש לתיאור אומץ-ליבו, התמסרותו, וגם עליונותו של החייל הגרמני. כמובן, אין טר-ענים שהחייל הסובייטי חסר אומץ-לב ורוח הקרבה, אך בכל זאת... עדיף הגרמני, גם קרל, כמו צנטנר, תולה את אשמת המפלה בשגיאותיו של היטלר בעיקר, גם הוא, כצ-נטנר, טוען שישנן עדויות שהרוסים התכוננו למלחמת מנע. אין הם טוענים, חלילה, שהיט-לר לא זמם כלל להתקיף את רוסיה, אך לא בזמן ההוא. גם הוא טוען, שלו היו מצליחים לקומם את העם הרוסי נגד הדיקטטורה של סטאלין, היתה המלחמה נגמרת אחרת. אינני יודע מיהו צנטנר. אך אשר ל„קרל“, נודע לי הדבר מתוך העתון המערב-גרמני „דר-שפיגל“, כי זהו הפסאודונים של פאול שמידט, מי שהיה דוברו של ריבנטרופ, שר-החוץ של היטלר. אכן, זה מסביר לנו קצת יותר את גישתו. הספר עצמו דומה במבנהו לספרו של ריינ „היום הארוך ביותר“, ו"א סיפורים של אנשים אשר השתתפו במע-רות השונות ברוסיה בשנים 1941/42, מפק-דים וחילים, אפיזודות קטנות ותיאורי קרבות מלווי מפות.

אך באותו הגליון של „דר-שפיגל“³ כותב את הביקורת על הספר של קרל — הגנרל לשעבר וולטר וורלימונט, מי שהיה סגן ראש ההנהגה של הכוחות הלוחמים הגרמניים בימי המלחמה, נידון ב-1948 למאסר עולם כפושע מלחמה, אך שוחרר כבר ב-1957. טענתו של וורלימונט לקרל היא, שהוא מטיל על המטה הגרמני אחריות למחדלים ולפעולות שהם היו למעשה מחדליו ופעולותיו האישיות של היטלר. וכך מתאר וורלימונט עצמו את העני-נים בספרו שלו,⁴ שהוא בעיקרו אוסף של תעודות ורשימות מדיונים במטה הכללי עם טכסט מקשר. אכן, שוב מצאנו את האשם במפלת גרמניה. העיקר, לא הגנרלים. עם זאת,

במלחמה נגד רוסיה, ואפילו לא העובדה ששר החוץ היפאני „בדרכו חזרה מברלין עצר במוסקבה, חתם שם על חוזה אי-התקפה, רוסייפאני (13 באפריל 1941), ושיחרר בזה את צבא-המזרח-הרחוק הסובייטי לצרכים אחרים. — האם סטאלין החליט באמת, כטענת היטלר, על מלחמה? ממשיך ציפפל. „הן לפי מצב הציוד והן לפי דרגת האימונים אין לחשוב שהצבאות הסובייטיים המרוכזים בגבול המערבי היו מתאימים כחילות התקפה. גם התלות הרוסית באספקת סחורות גרמניות (עד ליום האחרון נעו רכבות תבר-אה מהמזרח אל מעבר לגבול) אינה גותנת מקום להשערה בדבר כוונות תוקפניות סובייטיות.“

אין ציפפל מחשיב כליכך את תביעת בעי-לות-הברית בדבר כניעה ללא-תנאי, אם כי גם הוא טוען ש„לתעמולה הזאת (שאין לדקור את הפגיון בגב החייל הלוחם, ש.מ.) היתה הצלחה כה גדולה וזו לא היתה זכותו של גבלס בלבד. בשעת פגישתם בקובלנקה... דרש רוזבלט, להפתעתו של צ'רצ'יל, את הכניעה ללא תנאי ובכך ממש הכניס סיסמה לפיהם של נואמי ה-„להחזיק מעמד“ הנאציים. אך ציפפל מצטט במקום אחר באריכות יחסית גם את הכרזת רוזבלט בדבר „ארבע החרויות“, את ה„צ'רטר האטלנטי“ מה-14 באוגוסט 1941 — ולעומת זאת את התכנית הנאצית כפי שתוארה ע"י הימלר עוד ב-3 באוגוסט 1944.

גם בנוגע למלחמה באוויר, מטיל המחבר הזה את האחריות על ההנהגה הגרמנית, על פתיחת המלחמה נגד האוכלוסיה האזרחית. ע"י סילוף העובדה, שהיתה ידועה להם כבר אז כי העיר הגרמנית פרייבורג הופצצה בטעות ב-10 במאי 1940 ע"י אווירן גרמני. בעוד שהגרמנים תיארו הפצצה זו כמעשה ברברי של הבריטים, אולצו הללו להאמין שזוהי פרובוקציה גרמנית ולכן „היה גם

אין וורלימונט, בדברי הביקורת שלו על ספרו של קרל, מאמין במלחמת-המנע הסובייטית, ובכלל, טוען הוא שאין לייחס חשיבות כה רבה לפעולות הריגול והמודיעין, כפי שעשו זאת קרל וצנטנר, לגבי ענין זורגה. — ומדגיש שמסע המלחמה ברוסיה „לא בגלל זה הוא נכשל“.

בצורה קצת יותר מתקבלת על דעתנו, רואה את הענינים מחבר אחר בספרון קטן אשר יצא לאור בהוצאה של המפלגה הסוציאל-דמוקרטית בהנובר.⁵ כמובן שהכל ניתן כאן רק בתמצית ובמרומו, אך אולי דווקא העדר הקישוטים מוסיף לספרון זה ערך רב יותר. כבר בפתיחת הספר מצטט המחבר עמוד שלם מתוך נאום הסודי, או, של היטלר ב-10 בנובמבר 1938 בפני העורכים הראשיים של העיתונות הנאצית, בו הביע להם את תודתו על עזרתם בזמן משבר הסודטים, תוך כדי הודיה כי רימה למעשה את העולם כולו, וגם את העם הגרמני. וכן התווה שם את קווי תכניתו לעתיד, למלחמה, שאליו יש להכין את העם הגרמני. כמו כן מצטט המחבר מתוך „מיין קאמף“, שבשעתו לא התייחסו אליו ברצינות. גם מחבר זה טוען שהחייל הגרמני לא יכול היה לראות מבעד למסך התעמולה הנאצית, את האמת, ומצוייד בנשק הטוב ביותר גם קצר הצלחות „שהס-תירו בפניו את חוסר התוחלת של מאבקו וסבלו“. אך אם אולי אפילו היטלר לא רצה במלחמה „כזאת“, ז"א במלחמה נגד אנגליה וצרפת — הרי בנוגע למלחמה ברוסיה „בהנ-הגת הצבא הגרמני לא הושמעה שום התנגדות להחלטתו של היטלר לתקוף את רוסיה. המל-חמה נגד הבולשביזם נראתה כדרישה מובנת...“ ולאחר שהמחבר מציין את הטעות בהערכת הכוח הרוסי, הוא ממשיך, שאת האמונה בנ-צחון מהיר על רוסיה, אותה אמונה שהמעיסה בעיני הגנרלים את סכנת המלחמה בשתי חזיתות בבת אחת, לא ערערה גם העובדה שלא יכלו להניע את יפן לפתוח באותו

על אכזריות באכזריות, וב־11 במאי נתן יד חפשית להפצצות כלליות". ובמקום אחר: "כבר במאי 1940 החליט צ'רצ'יל לפגוע בעזרת הפצצות מן האוויר בתעשייה של גרמניה ואיטליה ובו בזמן להכות באוכלוסייה האזרחית ובאספקה עבורה. מלחמת האוויר הגרמנית כלפי אנגליה נתנה להחלטה זו הצדקה מוסרית מסויימת. ואולם דווקא הפצצות הטורר הגרמניות צריכות היו להוכיח כי צורה זו של ניהול מלחמה אינה מחלישה במידה ניכרת את משטר העבודה של התעשייה וגם אינה שוברת את הרוח של האוכלוסייה. אדרבה! דווקא חוסר ההבחנה של ההתקפות הגרמניות, הולידה באנגליה את הרצון העקשני להילחם. והוא הדבר אחד כך בגרמניה". ועוד דוגמה לגישה הזהירה יותר של ציפפל, פרשת מונטה־קסינו: "הריסת מנזר מונטה־היא אחת תוצאות המעיבות ביותר של טקטיקה זו. כנראה שהאמריקאים חשבו את ההבטחה הגרמנית, כי לא יגנו על גוש בניינים זה בעלי־הערך־ההיסטורי והאמיתי הרב, כ־ערמה „נאצית" שכן ניתן היה להחשיד אותם בכל מעשה נבלה".

וגם בענייני השמדת בני עמנו, יש שוני בין גישתו של ציפפל לבין צנטנר. לשואה הוא מקדיש יותר משניים וחצי עמודים בין ה־68 עמודים של הטקסט, כולל את החלטת וועידת וונזה הידועה לשמצה, קטע מעדותו של מפקד אושוויץ, הס, במשפטו, עדות של עד ראיה על "היסול" יהודים ביריה וכו', בעוד שלכל נסיונות ההתנגדות, כולל מרידת הנפל של ה־20 ביולי 1944 מוקדשים בספר זה כארבעה עמודים וחצי, אך גם מחבר זה אינו יודע, או לפחות אינו מחשיב ואינו מוכיר שום מחתרת קומוניסטית.

דבר זה, כמובן, לא ייתכן בספר שיצא במזרח־גרמניה, הרפובליקה הדמוקרטית הגרמנית. לפני שני ספרים כאלה. הראשון הוא תרגום מרוסית ומתאר בצורה חיה מאוד,

מלווה בביבליוגרפיה, את הימים האחרונים של המלחמה בגרמניה.⁶ הוא פותח בתיאור ההתנקשות בחיי היטלר ב־20 ליולי 1944 — וכבר כאן הוא מצביע על הקשר של חוגי הקושרים עם הריאקציה, הן בגרמניה והן, באמצעות דאלס, באמריקה. „בקיצור, היו הם הנציגים של אותה כת קצינים שבאופן מהותי איפשרו את הקמת הדיקטטורה הפאשיסטית" ואין זה מקרה, לדעת המחבר, על סף המפלה, ומתוך פחד מפני עליית כוחות השמאל בגרמניה, נאלצו החוגים אשר העלו את היטלר לשלטון לחשוש לגורלם הם — ולכן קשרו נגד היטלר. רוזנוב מקדיש קרוב לששה עמודים מבין 143, וכן מספר תצלומים של כרוזים אנטי־פאשיסטיים, לקבוצות ההתנגדות של הקומוניסטים וועד „גרמניה החפשית" שנוסד במוסקבה ע"י קומוניסטים וחיילים שבוים גרמניים. רוזנוב מסתמך על ההיסטוריון הגרמני רוטפלס בקבעו שב־קיץ 1944 לחמו 125,000 פועלים גרמניים בקבוצות אנטי־פאשיסטיות בלתי־חוקיות. הוא גם טוען שכבר בקיץ 1944 תמכו 96.6% של שוביי מלחמה הגרמניים בוועד „גרמניה החפשית". — בעוד שצנטנר מזלזל לגמרי בפעולתו של ועד זה, ואילו ציפפל כותב: השפעת תעמולתם על הכוחות הגרמניים נשארה זעיר מה. בכל זאת חשבה הנהגת הכוחות הגרמניים להגיב עליה ע"י מינוי „קציני הדרכה נאציו־נל־סוציאליסטיים" (22 בדצמבר 1943)... "כמובן אין רוזנוב מזכיר במאומה נסיונות ההתנקשות קודמים בחיי היטלר פרט למקרה השינויים במטה הכללי ב־1938 שהעלו את החוגים התוקפניים ביותר מבין המיליטריסטים לשלטון. או „הילוקי דעות" בין היטלר לגנרלים עליהם עומדים המחברים המערביים. ואילו „קבוצת גרדלר" — כך אומר וולטר אולברייכט — לא רצו להציל את גרמניה ואת העם הגרמני אלא את האימפריאליזם הגרמני" ואם כי הפשיסטים של היטלר עשו את החשבון עם משתתפי הקשר הם לא העזו לפגוע בכור

של ברה"מ להקים קואליציה אנטי-היטלרית עם מעצמות המערב, מאמצים שהוכשלו ע"י האחרונים בהתמדה, ונוכח הסכנה של כיתור גם מצד מזרח, ע"י יפאן, שאתה התנהלו פעולות מלחמה ב־1938 ו־1939, נוכח העמדה העוינת של מעצמות המערב, אשר הוצגה באופן בולט ביותר בקיץ 1939, ולנוכח סכנת המלחמה המוגברת במזרח הרחוק, רא"ת ברה"מ את עצמה נאלצת לקבל את חוזה אי-ההתקפה שהוצע לה ע"י גרמניה ב־23.8.1939. חתימת חוזה זה סיכלה את כל האינטריגות של מעצמות המערב לשם יצירת חזית אחידה אנטי-סובייטית, מנעה את בידודה המוחלט מבחינת מדיניות-החוק. של ברית-המועצות, והעניקה לה עוד כמעט שנתיים של שלום שאותן ניתן לנצל להאדרת המשק הלאומי ולחיווק הכוחות המזוינים. ולאחר שהם מתארים את ארגונו מחדש של הצבא הסובייטי ואת חיווקה בכלל, בכל זאת ברית-המועצות, אשר כמדינה יחידה ניהלה עוד אז מדיניות פעילה של שלום, טרם היתה ב־1939 במצב שיאפשר לה למנוע את הצתת אש המלחמה ע"י האימפריאליסטים. אך היא היתה די חזקה להדוף בהצלחה התקפות אימפריאליסטיות. אחר כך התנפל היטלר על פולניה אשר לא היתה מוכנה, בין השאר, מפני שהמטה הכללי הפולני הקדיש מאז 1918 את עיקר תשומת ליבו להכנות המלחמה נגד ברה"מ, ופיזר את צבאו, במקום לרכזו במערב. הפולנים סמכו על עזרת המערב, אולם "המלחמה המשוונה" כפי שהיא נקראה, ב־1939/40 היתה במהותה אך המשך מדיניות הפיוס ואיפשרה לפאשיסטים להכות את פולניה ללא הפרעה. מפלתה של פולין והתקדמות הגרמנים מזרחה איימה בפרעות הפאשיסטיות על האוכלוסיה המערב-אוקראינית והמערב-בילורוסית אשר דוכאה מאז 1918 ע"י הלאומנים הפולנים וסיכנה את בטחונה של ברה"מ. לכן, על פי פקודת ממשלתם חצו ב־17.7 כוחות סובייטיים את הגבול, על מנת לה-

חות שעמדו אחריהם, אנשי המונופולין והבנקים.

ספר אחר ממזרח גרמניה⁷ מגדיר את הקשר של ה־20 ביולי כ"נסיונו של חלק מהבורגנות האימפריאליסטית וחוגי הגנרלים להיפטר ממשטר שפשט את הרגל ונציגיו הבולטים ביותר על מנת להציל את האימפריאליזם הגרמני". ספר זה מזהיר מראש שהוא מבוסס על המטריאליזם ההיסטורי. "בוזה מעמידים המחברים את עצמם בניגוד מודע למעשיהם המרכבה הרבים של מחברים מיליטריסטיים מערב-גרמניים, המסלפים את ההיסטוריה של מלחמת העולם השנייה. לשם כך משיצים הם את קורבנות התוקפנות הפשיסטית כאשמים במלחמה. כמו כן מנסה כתיבת ההיסטוריה המערב-גרמנית לייחס את המפלה המוחלטת של גרמניה הפאשיסטית לגורמים מקריים בהחלט, פחות או יותר אישיים." (מתוך ההקדמה).

כמובן שהספר מדגיש מעל לכל את תרומת ברית-המועצות ועמיה ומיגור הניציוז, ואינו מזכיר כלל וכלל מקרים של בגידה. כמו כן מדגישים הם מאוד את חלקם של הפרטיזנים וכוחות ההתנגדות לשלטון הנאצי בכל ארצות אירופה, אשר אסרו מלחמה על האויב הנאצי תחת הנהגת המפלגות הקומוניסטיות. בעוד שהבורגנות והימין בסוציאליזמוקרטיה השלים עם הנאצים. בכלל, לפי ספר זה, רב מאוד היה חלקם של קומוניסטים אפילו בגרמניה במאבק האנטי-פאשיסטי, אם כי לא יכלו למנוע את פרוץ המלחמה וגם בזמן המלחמה נשברו תאיהם ע"י הנאצים. ספר זה מזכיר בכמה מלים, בין מאבקי העמים המדוכאים, גם את מרד גיטו ווארשה, אך השואה של עמנו נזכרת רק עוד פעמיים בשורות ספורות, תוך ציון התאריך וההחלטות של ועידת ואנזה הידועה לשמצה.

נראה נא מה עוד יש למחברי ספר זה לספר לנו עתה, לאחר 25 שנה, על פרוץ המלחמה. לאחר שהם מציינים את נסיונותיה

קים מחסום בפני המתקיף ולהציל את האוקר-אינים המערביים והבילורוסים מהשיעבוד המ-איים. עד ל-26.9 שיחרר הצבא האדום את כל השטחים שנשדדו בשנים 1918/20 ע"י הריאק-ציונים הפולניים.

ואיך פרצה אחר-כך המלחמה נגד ברה"מ? לאחר תיאור של תכניות הגרמנים מצד אחד וחיווקה של בריה"מ מאידך, מתארים המ-חברים את הפעילות המדינית והצבאית של ברה"מ לשם הגנה על גבולותיה במערב, כמו צירוף הארצות הבלטיות, המלחמה עם פינלנד, חוזה אי-ההתקפה עם יפאן ועוד. אך היו גם ליקויים בהכנות הסובייטיות. "נזק רב הוסב לצבא-האדום גם ע"י הפעילות הפושעת של הכנופיה האנטי-מפלגתית שסביב יז'וב ובריה. הקדרים הצבאיים הצעירים היו עוד בלתי-מנוסים בקרב ובחלקם העריכו פחות מדי את הסכנה ואת הערמה של האויב. אחת הסיבות לתקלות אלו היתה הערכתם הבלתי נכונה של המצב הצבאי של סטאלין וכמה מנהיגי צבא. על מנת שלא לתת לפאשיסטים שום עילה להפרת חוזה אי-ההתקפה, לא קיבלו הכוחות הסובייטיים באיזור המערב שום פקודה להת-פרס ולתפוס את קורי ההגנה הקדמיים..."

כמובן שאין הספר חוסך האשמות נגד מעצמות המערב על אי-פתירת חזית שניה בזמן, על נסיונות למגר תנועות התנגדות עממיות, על נסיונות של חוגים מסוימים לכרות חוזה שלום נפרד עם גרמניה, על אי-נכונות לקרבנות במקרים רבים. גם מלחמת האוויר, ההפצצות האנגלו-אמריקאיות של ערי גרמניה זוכות לביקורת קשה כחסרות תכלית "ברבריות" וכו', ואפילו, בשלב מאוחר של המלחמה, כמכוונות ליצור "באיזור הכיבוש הסובייטי לעתיד לבוא תוהו ובוהו ולערור קשיים בלתי ניתנים להתגבר עליהם בפני כל שיקום, קשיים אשר יהיו בבוא הזמן מקור לעמדה אנטי-סובייטית של האוכלוסיה." כמובן שגם בנוגע ליאפאן והמלחמה בה מציינים את אי נכונותן של מעצמות המערב לזרז את

מהלכה, ואילו התקפות האוויר "היו מכוונות בעיקר נגד הערים והאוכלוסיה האזרחית, אשר סבלה עם 260,000 הרוגים 400,000 פצו-עים, קרבנות כבדים. הריסת תעשיית המלחמה היתה זעומה.. האסטרטגיה ההסגנית של בנות הברית עורדה את החוגים השליטים של יאפאן להמשיך בהתנגדות על מנת להשיג תנאי שלום נוחים, — "...יורשו היה האדמירל סוצוקי, הוא ניסה גישושי שלום דרך ברית-המועצות, אך זו ראתה את שקיפות התמרון היאפאני. המדיניות שלה נקבעה ע"י צורך של השמדת הכובש היאפאני על מנת לחסל את מוקד המלחמה העיקרי במזרח הרחוק ולשח-רר את עמי אסיה מהכיבוש היאפאני. ...ב-8.8 היא הכריזה מלחמה על יאפאן... ב-26.7 דחתה ממשלת יאפאן דרישת כניעה שהופנתה אליה ע"י אמריקה, אנגליה וסין של הקואמינטאנג. ב-6.8 הטילה ארה"ב פצצת אטום על הירושימה וב-9.8 על נגסקי. הטלת פצצות-האטום הנפשעות עלתה ב-200,000 הרוגים ודגה אלפי אנשים לסבל רב-שנים. אין להצדיק את הטלת פצצות האטום ע"י שום כורח צבאי. עקב התערבותה של בריה"מ הרי מפלתה הצבאית של יאפאן כבר עמדה בשער." ואז מתארים המחברים עוד את הפעולות הסו-בייטיות נגד צבא קוונטונג החזק, שביית 600,000 חיילים וקצינים אחרי כניעתו של צבא ייה ב-20.8 ב-14.8 נאלצו האימפריא-ליסטים היפניים להצהיר על נכונותם להיכנע ללא תנאי. תעודת הכניעה נחתמה ב-2.9 ובזה חמה מלחמת העולם השנייה."

גם ציפפל מתאר את מהלך הענינים באותה הצורה בערך. אך במקום לגנות את הטלת פצצת האטום הוא מעיר שמכיוון ו...עדיין ניתן היה לצפות להתנגדות מרה ביותר בשעת נחיתה (ביאפאן, ש.מ.) הכריע הנשיא טרומן על הפעלת פצצות האטום שבנייתן הושלמה זה עתה. ואילו צנטנר אינו מזכיר בכלל פעולות מלחמה סובייטיות נגד יאפאן: "בשי-שי באוגוסט התפוצצה פצצת-האטום האמרי-

העולם השנייה. אך תקופה חדשה, תקופת האטום, החלה."

ובכן שוב פעם הוכח שגם כאשר העובדות הן זהות, הרי השקפה שונה, גישה שונה, ראייה שונה של אותן העובדות. היא הנותנת. מזה אין מנוס. איך אומרים האנגלים: Take your choice (בחר לך בעצמך).

קאית הראשונה מעל להירושימה, כעבור שלר שה ימים פצצת-האטום השנייה מעל לנגסקי, באותו היום נכנסה ברית המועצות למלחמה נגד יאפאן המובסת כבר, ויום לאחר מכן, ב-10 באוגוסט נכנעה יאפאן. עם חתימת ה-כניעה על סיפון אניית הקרב האמריקאית "מיסורי" בשני בספטמבר נסתיימה מלחמת

ויו רשימת הספרים שנידונו במאמר:

1. Kurt Zentner: Illustrierte Geschichte des Zweiten Weltkriegs. München, Südwest Verlag, c. 1964. 604 pp. bibliography pp. 590—91, index.
2. Paul Carell: Unternehmen Barbarossa. Frankfurt, Ullstein Verlag, 1963. 560 pp.
3. "Der Spiegel" vol. 18, No. 27 from July 1, 1964, pp. 74—75.
4. Walter Warlimont: Im Hauptquartier der deutschen Wehrmacht 1939—1945. Frankfurt, Bernard & Graeffe Verlag f. Wehrwesen, 1962, 570 pp., bibliography & index pp.
5. Friedrich Zipfel: Krieg und Zusammenbruch. Heft 7 der Hefte zum Zeitgeschehen. Hannover, Verlag für Literatur und Zeitgeschehen, 1962. 83 pp., paperback, notes and bibliography pp. 69—72.
6. German Rosanov: Hitlers letzte Tage. Berlin, Dietz Verlag, -963, 143 pp., paperback, bibliography pp. 137—143.
7. G. Förtster; H. Helmert; H. Schnitter: Der zweite Weltkrieg. Leipzig, VEB Verlag Enzyklopedie, 1962. 278 pp., paperback, bibliography pp. 273—74.

Czechs of Mosaic persuasion — considered anti-Jewish activities as a demonstration of the people against non-assimilated Jews. Zionist groups saw the events realistically; proof that antisemitism is inherent in Diaspora existence.

Holocaust Research Problems — Leni Yachil

How shall we attain objectivity in the study and research of the Holocaust? The author attempts to answer this question. There is an abundance of material in the form of documents, personal testimonies and periodicals, of which only a small fraction has been classified and examined.

It is not only a problem of the use of documents, but also one of critical study and coordination, which takes into consideration all factors: time, local conditions and human relations. Only a synthetic approach may bring us nearer to a really scientific inquiry.

Letters from Prison — Lilit Neuman.

Lilit Neuman, a member of "Hashomer Hatzair" in Yugoslavia joined the partisans and was later imprisoned in Perugia, Italy. Some of her letters to her mother appear in this issue.

Neo-Nazi and Nationalist Movements in Argentina — Judah Adin

The author is a Jewish journalist and a former editor of the progressive Buenos Aires Jewish periodical "Nuevo Zion". Surveying the origins of antisemitism in Argentina he mentions some of the factors, those being: activities of a large German community, sympathetic to Nazi ideology; anti-imperialist and nationalist movements, that combine their struggle against Anglo-American influence with antisemitic propaganda; socio-economic instability, the ground for fascist anti-Jewish demagoguery, thus diverting the masses from the real causes of their unhappy situation; influence of Arab League propaganda.

"Who is the Guilty One" — S. Marcus

A review of books appearing in Germany which attempt to clear the name of Germany from guilt for causing the outbreak of the war.

Statute of Limitations — by E. Brand

As is well known it has been lately announced by the German Government that it is not willing to prolong the accountability of Nazi criminals for their crimes. The writer deals with the circumstances and views taken by public opinion in Germany from which this decision has originated, along with the measures to be taken in order to overcome them.